

VREDE DOOR RECHT

IETS OVER DEN VOLKENBOND VOOR
ONZE HOLLANDSCHE JONGEREN

DOOR

Dr. A. DE VLETTER

RECTOR VAN HET KENNEMER LYCEUM TE BLOEMENDAAL

UITGAVE
VAN DE VEREENIGING VOOR VOLKENBOND EN VREDE
Secretariaat: Jan van Nassastraat 93, Den Haag

VOORWOORD

L. S.,

Aan het Kennemer Lyceum bestaat de gewoonte om, vóór het ingaan van de vacaties, met leeraren en leerlingen samen te komen, ten einde eenige goede muzieknummers te hooren en samen de gedachten te bepalen op een of ander ernstig onderwerp. Bij een dezer „sluitingsplechtigheden” vóór een Kerstvacantie inspireerde de Kerstgedachte van het „Vrede op Aarde” als vanzelf tot een spreken over dien Vrede van andere orde, doch evenzeer onmisbaar voor de menschheid, over den vrede tusschen volken en staten, en in dat verband over de Volkenbondsgedachte. Bij die voordracht werden eenige korte stukjes film vertoond, benevens een kleine serie lantaarnplaten, uit de collectie Clichés pour Projections, uitgave van den Volkenbond¹⁾. Eén der vredesvrienden, die bij de voordracht aanwezig was, achtte de gesproken woorden geschikt voor de propaganda onder jongeren, waarom ik, op verzoek van het Hoofdbestuur van de Vereeniging voor Volkenbond en Vrede, mij bereid heb verklaard het gesprokene uit de aantekeningen nog eens op te schrijven. Moge het opwekkende woord (want meer wil het niet heeten) zijn goede werking doen!

¹⁾ Deze plaatjes zijn goed en goedkoop, uit een zeer uitgebreid (gratis verkrijgbaar) Répertoire aan te vragen bij het „Secrétariats de la Société des Nations, Section d'Information, Palais des Nations, Genève.” Men kan overigens in het Nederlandsch schrijven.

d. V.

VREDE DOOR RECHT

IETS OVER DEN VOLKENBOND VOOR ONZE
HOLLANDSCHE JONGEREN

Het is een goede gewoonte, op sommige oogenblikken van het (school)leven samen te komen, ter gemeenschappelijke overdenking van een ernstig onderwerp, naar aanleiding van een mooi of belangwekkend woord of van de een of andere, door een der grooten van het menschdom uitgesproken, gedachte. Ik wil nu spreken over de Vredesgedachte, in 't bijzonder de gedachte van het „*Vrede door Recht*” en daarbij de aandacht vestigen op de beteekenis van den *Volkenbond* en op enkele hoofdpunten van wat men zou kunnen noemen de voorgeschiedenis van den Volkenbond, van de Volkenbondsgedachte. En daarbij wil ik het wat uitvoerig hebben over het werk van den Hollander, onzen 17e-eeuwer HUGO DE GROOT.

Wij zijn thans in de dagen, dat de Kerstgedachte ons vervult, de gedachte aan de geboorte van het Kindeke Jezus, aan de boodschap van liefde en verlossing, liefde en redding. Het is de diepe gedachte van het „*Vrede op Aarde*”, van vrede *in* de harten der menschen met God en met zich zelf, die den vrede *tusschen* menschen en menschengroepen in zich sluit of althans in zich moest sluiten. „Blonk daar een sterre vol heerlijke pracht, heeft die zelfs koningen tot U gebracht”, zoo heeft het in het openingslied van dit samenzijn, zoo heeft bij menig Kerstfeest het oude, oude Kerstlied geklonken; welnu, wij willen nagaan of er ook in het laatstgenoemde opzicht geen sterre schittert in de duisternis van eeuwen en eeuwen, of de vermoeide, moegestreden, moegeoorloogde menschheid niet ergens eenig wegwijzend licht ziet stralen, hoop gevend op betere toekomst.

Hoe vaak is het Kerstfeest, het feest van geboorte en belofte, niet gevierd in de grootste ellende, in de schrijnendste ironie, te midden van verwoesting en moord, van plundering en onchristelijke wreedheid, van gevangenschap en mishandeling, van angst en twijfel en vereenzaming en wanhoop. Een jong

Duitsch officier heeft me verteld, hoe hij zich ellendig voelde juist in dien Kerstnacht, hoe hij, in stilte, als een kind huilde van angst en wanhoop. Hoeveel duizenden hebben het feest gevierd in de loopgraven, in de modder, in de kou, in de misère!

Ik zal trachten mij te hoeden voor overdreven schildering van de ellende van den oorlog (alhoewel ik geloof, dat overdrijving . . . niet gemakkelijk is, bij de ontzettende verschrikkelijkheid der realiteit); ik zal trachten niet pathetisch te zijn, nuchter te blijven, nuchter en toch idealistisch, verstandelijk en toch vol geloof en goeden moed! Ik denk hierbij aan een figuur als Mr. J. LIMBURG, onzen Volkenbondsafgevaardigde¹⁾. Ik ken Mr. Limburg sinds lange jaren, houd hem niet voor een overdreven, „vliegenreddende” idealist, beschouw hem wèl als een scherpzinnig, nuchter jurist, zelfs wel eens een beetje spotziek; welnu, hij sprak onlangs tot onze spes patriae, vlot, makkelijk, met grapjes en anecdotische bijzonderheden, maar ook . . . met gelóóf dat de wereld eindelijk toch wel eens zou ophouden met het domme, brute gevecht en geoorloog. Hij, de wereldwijze, zestigjarige staatsman, sprak met de kracht der overtuiging; hij onderstreepte de woorden van Smuts, den Zuidafrikaander: „er bestaan in de wereld slechts twee wegen om twist uit te maken, de weg van het geweld en die van overleg. Wij hebben het geweld geprobeerd tot het uiterste, en gezien, dat dit de wereld bracht tot één onafzienbaren puinhoop. De wereld kan alleen voor algeheele ruïne worden bewaard, door de andere methode te probeeren, die van vrede, wet en onderling overleg.”

Het volgen van den weg van het geweld heeft door alle eeuwen heen een geweldigen afschuw gewekt! Die uitte zich in het gebed van moeders, in den angst en het geschrei van kinderen, de vertwijfeling van mannen en vaders, ook de angst van mannen, die zoo doodellendig zich voelden in den „frischen fröhlichen Krieg”, die zoo ellendig bang waren voor den gruwelijken dood in de loopgraven, voor den dood, die afschuwelijk verraderlijk van ver kwam uit de vuurmonden op kilometers afstand. De oorlog is al maar ellendiger en gemeener geworden, al maar onpersoonlijker, onmannelijker; in vreedestijd is er vaak heel wat meer dapperheid en mannelijke (ook

¹⁾ Mr. Limburg was zoo vriendelijk, kort na de beroemde Volkenbondszitting van 1926 (toetreding van Duitschland) iets van zijn indrukken uit Genève te komen mededeelen aan de oudste klassen van het K. Lyceum.

vrouwelijke!) kracht te toonen dan in den zoogenaamd heldhaftigen modernen oorlog. De kleine oorlogjes van vroeger, vaak met huursoldaten, mannen van het vak, waren niets, vergeleken met de oorlogen uit den modernen conscriptietijd, oorlogen, zooals de laatste van 1914—1918, die een kapitaalwaarde van 600 milliard gulden vernietigd heeft en het leven gekost heeft aan 9 millioen gesneuvelden en die nog ontelbaren van de 30 millioen gewonden en verminkten voor hun leven ongelukkig heeft gemaakt, terwijl de na den oorlog uitgebroken ziekte-epidemieën een 30 millioen menschenlevens hebben genomen.

Wat al razernij, verbittering, wanhoop bij de achtergeblevenen; bij de kinderen, bij die rijke, Fransche vrouw, die de kerkhoven afreisde om het graf van haar zoon te vinden en ten slotte gek werd; bij die oude vader en moeder in Berlijn, die, toen hun eenige zoon, dien ze hadden opgevoed met al de offers van hun liefde en hun zorg, in den oorlog blééf, ten slotte samen, twee stumperige stakkers, zelfmoord pleegden.

Door alle eeuwen heen¹⁾ heeft geklonken de kreet van afschuw over de ontketening van al het beestachtige in den mensch; over de gruwelen van den 30-jarigen oorlog, toen heele stukken van Duitschland nagenoeg werden uitgebrand en uitgemoord; over het „roosteren en braden”, het „bakken en braden” van mēnschen, in de 16e-eeuwsche oorlogen (de uitdrukkingen zijn historisch); over den moord van Maagdenburg in 1631; over den moord van Haarlem (lees de boeken van Van Moerkerken); over . . . de armbreuken en beenbreuken, op twee of drie plaatsen boven elkaar, door de Nederlandsche ambulance waargenomen bij vrouwen en kinderen in Servië, na den „zegevierenden” opmarsch van het Oostenrijksche leger in 1915; over het met de tong aan een tafel vastspijkeren van Duitsche soldaten door de Russen in 1916; over

„Vrede op Aarde, in de menschen een welbehagen!” Ten allen tijde zijn ze er geweest, de brave mannen en vrouwen, die met al de goedheid des harten en met al de oprechtheid van hun christelijk en menschelijk gevoel hebben geprotesteerd. Hun protesten klonken als die van de roependen in de woestijn.

¹⁾ De Heer Bolkestein wees onlangs nog aan de hand van den grooten Franschman Jean Jaurès, op de beschrijving van den ondergang van Troje, door Vergilius, met den voor alle eeuwen geldenden regel „Ferit aurea sidera clamor” (d.i. het krijgsumroer striemt de gouden sterren. d. V.)

De stem van den enkeling tegen de macht van de massa; van de domme, dierlijke instincten van hebzucht, heerschezucht, roofzucht, wraakzucht. Er is een verhaal van een edelen monnik in Italië, die tusschen de rijen soldaten, bij een der tallooze oorlogen in dat schoone land, doorliep, vóór het gevecht, predikend, smeekend, wijzend op Christus en het schoone Christelijke ideaal! Het resultaat!? Zoo waren er duizenden ervaringen van edele enkelingen; hun wanhoopskreet van „Vrede op Aarde” stuitte af op de vechtinstanten, de begeerten van de vechtersbazen en ijdele machtswellustelingen, die wij menschen, wij mannen, vaak zijn. Hoon en spot was hun deel. Op een interparlementaire conferentie, in 1894 te Den Haag gehouden, over een permanent scheidsgerecht, zeide de afgevaardigde van een der groote volken van Europa, dat zijn regering nooit een voorstel tot zulk een scheidsgerecht zou overwegen; „men moest vóór alles vermijden, zich den vloek der bespottelijkheid op den hals te halen”. Zoo is het! Voor de meesten van ons, christelijke barbaren, is de vloek der bespottelijkheid veel en veel ernstiger en verschrikkelijker dan de slechts zwakjes in ons opklinkende wroeging over een handelen-in-lijnrechten-strijd met het ware Christendom!

Weerloos stond de naïeve, „bespottelijke, verweekelijke” enkeling!

Maar nu komt na de onherstelbare stommitieit en de onbeschrijfelijke gruwelijkheid van den wereldoorlog van 1914—1918, na dezen ontzaglijken schok, nu komt in onze méér democratische, méér en méér internationale wereld, de massa-gedachte op: „niet meer, niet meer!!!”, en nu zeggen de duizenden, de millioenen, nu zeggen de vrouwen en de mannen, de idealisten en . . . de staatslieden: „neen, niet meer!” Ze zeggen het niet sentimenteel, niet gevoelerig; ze vallen in Genève elkaar niet telkens om den hals. Ze overleggen, ze onderhandelen, ze studeeren, ze zoeken, kalm, nuchter; ze delibereeren, de diplomaten, die waarschijnlijk wel diep menschelijk voelen, maar zich laten leiden door hun verstand, de mannen als Van Karnebeek, de idealist, maar ook de verstandelijke diplomaat; de mannen als wijlen Wilson, de nuchtere Amerikaan, maar wiens naam waarschijnlijk eens in de boeken der wereldgeschiedenis zal prijken met evenveel eerbetoen als die van Lincoln

en anderen; de mannen als vroeger De Groot, de logisch redeneerende, op verstandelijke wegen naar redding zoekende jurist¹⁾.

Wij zien dus den eeuwenouden afschuw tegen den oorlog, vroeger in wanhoop uitgestooten door hulpeloos vereenzaamde enkelingen, nu uitgesproken, namens millioenen, door rustig oordeelende diplomaten, in jaarlijksche en driemaandelijksche samenkomsten te Genève overleggend, wikkend en wegend! Dat is toch wel iets als een nieuw licht in oude duisternis. Zooals er eens was de ster aan den hemel, die aan de Drie Koningen den weg wees naar de kribbe te Bethlehem, de drie koningen, die met geschenken kwamen van wierook, myrrhe en goud²⁾; zoo is er, indien ik het zoo mag zeggen, de ster van het Volkenrecht, die den leiders der menschheid den weg wijst naar de wieg van den jongen Volkenbond, den staatslieden-leiders, die met geschenken komen van geloof en vertrouwen en geduld en zorgvuldig overwogen voorstellen en juridische codificaties.

Het is een lange geschiedenis, die van dat langzaam opkomende, soms hel opschietende, vaak ook weer geheel verduisterd wordende licht.

Uit de verwarrende toestanden van de Groote Volksverhuizing is Europa heel langzaam tot eenige orde gekomen, door eindeloze twisten en oorlogen en oorlogjes, men kan wel zeggen: van allen tegen allen, vorst tegen vorst, ridder tegen ridder, stad tegen stad. Hugo de Groot gebruikt den term „bellum privatum”, de particuliere oorlog!

De Kerk probeerde te matigen, beperkte de vechterij tot bepaalde tijden van het jaar, tot bepaalde gebieden.

Maar bij het vormen van staten drong allengs het besef door, dat het vechten tusschen personen of groepen door den staat toch niet kon worden toegelaten, en dat ten slotte de overheid, de rechter, de geschillen oplossen of berechten moest en de burgers van den staat dus afstand moesten doen van hun recht om . . . eigen rechter te zijn.

¹⁾ Men kan hier, bij een voordracht, als lichtbeeld de portretten geven van de genoemden, doch ook natuurlijk anderen kiezen. De genoemden in den in het voorwoord vermelden Catalogus no. 26, 1, 369.

²⁾ Bij het in het voorwoord genoemde samenzijn werd ook gezongen het Kerstlied Kyrieleys: d'Heylighe drie-Koonghen uit soo verren landt . . . Se offerden ootmoedelyck myrrh, wieroock ende goudt.

Als Zutfen en Deventer in ouden tijd wat met elkaar hadden, voerden ze een oorlogje, ze plunderden en vermoordden elkaars burgers en rekenden op het recht . . . van den sterkste, dat natuurlijk geen recht is. Toen kwam de tijd, dat de gewestelijke overheid, de hertog van Gelre, deze particuliere vechterij niet meer kon en wilde toelaten, als rechter fungeerde in de geschillen en . . . als dwingende macht! Het minst gewichtige daarbij was, dat hij als civielrechtelijke scheidsman optrad; belangrijk was, dat hij strafrechtelijk voor de orde en het algemeen belang opkwam, van de onderdanen eischte: afstand van hun recht op den „bellum privatum”. De stedelijke gevoelens en pretenties verdwenen *niet*, de vechtlust blééf, maar een en ander werd aan banden gelegd. Voor dertig jaar nog wandelden de burgers van de beide steden 's Zondagsmiddags langs den weg, tot een bepaalden tol, en keerden dan om, ten einde het „vijandelijk gebied” te mijden. Toen kwam de fiets (= het internationale verkeer), toen kwam de sport; en nu is de eenige rest van stedelijke eigenliefde misschien het gebrul van de supporters langs het lijntje bij den voetbalwedstrijd; het is uit met gewelddadigheden, tenzij . . . tegen den voetbalscheidsrechter!

Zoo zijn personen, burgers, en stééds gróótere groepen van personen doorgegaan onder het juk van het algemeene recht. Dit is heel langzaam gegaan; het heeft veel moeite gekost er aan te wennen, dat men niet eigen rechter kàn en mag wezen, dat de individueele macht moet worden ingeperkt ten bate van de gemeenschap. Er is een zeer groote literatuur over die vragen van individueel en gemeenschapsrecht, van maatschappelijk verdrag, heerschersverdrag, particulieren persoon en volkspersoon, volkssouvereiniteit e.d.

Die afstand van recht ging moeilijk, ging ook vaak onder allerlei reserves. Als een jonge kerel, met stevige knuisten aan zijn lijf, gedwongen wordt om afstand te doen van zijn macht om af en toe die knuisten eens te gebruiken, vindt hij dat „beroerd”. Als een krachtig volk, dat in geval van nood groote legers op de been kan brengen, met geweldige massa's kanonnen en vliegtuigen en pantserauto's, van al dat moois geen gebruik zou mogen maken, vindt het dat „beroerd”, zou het het eigenlijk wel fijn vinden, als de gelegenheid maar eens

kwam. „Der frische, fröhliche Krieg!” De wijze mensch, die van het leven en van den oorlog wéét, zegt: „de arme dwazen, ze beseffen niet wat ze willen”; maar de jonge jongens, de jonge soldaten, die de parade meemaken, vinden al het soldaatjespelen mooi en willen wel, dat het ook eens ècht zou worden; om op den „erfvijand” los te slaan!

Dit is allemaal heel begrijpelijk: de oude natuurkracht leeft nog in ons allen; een leerling van me vertelde mij onlangs, dat hij veel kon verdragen, maar, als ze hem driftig maakten en als ze hem aanraakten, dan kòn hij zich niet houden en timmerde er op. Wij vinden dit niet zoo heel erg, we vinden het zelfs wel flink, maar . . . we vinden het toch onder oudere jongens en volwassenen eigenlijk wel wat gek: de vechterij onder volwassenen is uit ons „natuurlijke denken” verdwenen.

Onder de volken vinden we het nog heelemáál niet gek; we vinden het heelemáál niet bespottelijk, als de groote mogendheden zoo'n beetje met hun legers en vloten geuren, er mee te koop loopen (neen, niet te koop, wàs het maar zoo!); wij vinden dat militarisme „natuurlijk” en mooi¹⁾ en zijn er nog lang niet aan gewend het ook mal te vinden, even ordinair als het direct-de-mouwen-opstroopen van een of anderen onbeschaafden „krachtpatser” of driftkop.

Wij zullen daaraan nog moeten wennen, de wereld zal daaraan nog moeten wennen; die aanwenning zal nog moeite en tijd kosten.

In 1913 kreeg Wilson, de President van Amerika, een ernstig conflict met Mexico; het kwam, na lange moeilijke onderhandelingen, zoover, dat Amerikaansche marinetroepen te Veracruz aan land gingen en de douanekantoren bezetten. Daarbij werd onverwacht uit de huizen op de Amerikanen geschoten en er vielen dooden en gewonden. Menige Europeesche mogendheid had de gelegenheid aangegrepen om wraakmaatregelen te nemen, stukken land in bezit te nemen, of dgl.; Wilson deed het *niet*, en toen de Zuidamerikaansche staten hun bemiddeling aanboden, aanvaardde hij die. De conferenties leidden tot niets; Amerika kreeg nieuwe narigheid te verduren, zelfs schending van grondgebied door invallende Mexicaansche troepen; maar

¹⁾ Bij de voordracht werden aan het slot enkele kleine filmfragmenten van Europeesch en Zuidamerikaansch militarisme vertoond. Die zijn bij elken filmfabrikant voor een kleinigheid te koop.

Wilson wilde geen geweld gebruiken, wilde de Mexicaansche zelfstandigheid niet schenden, zich niet met de binnenlandsche zaken van Mexico (er was al maar burgeroorlog) bemoeien.

Niet uit lafheid, of politiek! Niet uit slapheid! Dat heeft zijn ingrijpen in den wereldoorlog bewezen.

Hij wenschte niet op te treden als de sterke kwajongen, die zijn knuisten graag gebruikt; ten slotte is hij op geweldige wijze in den wereldoorlog gegaan, maar slechts op het laatste, noodzakelijke oogenblik; vóór dien tijd achtte hij zich te voornam om te vechten, „too proud to fight”, zooals hij het heeft uitgedrukt in 1915. Een gelijke gezindheid sprak uit de m.i. belangwekkende rede van Stresemann, den Duitschen Minister van Buitenlandsche Zaken, bij zijn promotie tot Dr. honoris causa aan de Heidelbergse Universiteit, in Mei 1928.

Bij het begin van de Nieuwe Geschiedenis waren de nieuw gevormde staten, in de 16e en 17e eeuw, ook nog in de vlegel-jaren; zij zouden zoo'n Wilson en zoo'n Volkenbond idioot gevonden hebben! Zij deden wel aan volkenrecht, maar zij dachten er niet aan ooit afstand te doen van hun recht om „er op te timmeren”! Hun volkenrecht was: wat je wel en wat je niet mag doen, beentje lichten, vel omdraaien, gezanten vermoorden, enz. enz.

Toen schreef Hugo de Groot in 1604 een boekje, dat nooit in druk verscheen, dat dus heel weinig invloed oefende. Het werd pas in de 19e eeuw teruggevonden en toen gedrukt.

Hugo de Groot, een knappe jongen, die op 11-jarigen leeftijd als student te Leiden aankwam en daar met een latijnsche toespraak werd begroet door den bekenden Jan van der Does, Janus Dousa, die op 14-jarigen leeftijd verbonden werd aan een reizend gezantschap naar Frankrijk, was op 21-jarigen leeftijd als advocaat gevestigd in Den Haag. Toen vroeg de Oost-Indische Compagnie hem een juridisch advies over het volgende geval:

Wij zijn in oorlog met Portugal, dat sinds 1580 onder Spanje staat. En Portugal maakt het jegens ons nog veel bonter dan de hoofdvijand Spanje. „Wat Portugal onzen zeevaarders aandoet (ik citeer uit het interessante boekje van Professor van Vollenhoven), dat is: hangen, martelen, verminken, verraden, bedriegen waar het maar kan. Wat het den inheemschen vorsten van

Zuid-Oost-Azië aandoet, dat ontwortelt voor jaren bij deze oosterlingen alle geloof in westersche trouw. Maar wat het onze republiek zelf, ginds belichaamd in haar geotrooieerde, edele compagnie, aandoet, dat is een reeks echte misdaden van staat tegen staat. De compagnie laat dat waarlijk niet op zich zitten — daar zijn de Zeeuwen en Hollanders geen jongetjes naar —: het Portugeesche gebroed wordt afgeranseld, opzij gejaagd, de goede trouw jegens oostersche vorsten hersteld — en zoo onder de bedrijven door wordt nu en dan op den aterling een vette buit behaald”¹⁾.

En nu is de vraag voor de O.I.C., aan den jurist De Groot gesteld, of zoo'n buit in het oog van de juristen *rechtmatig* is, en overeen te brengen met het christelijk geweten. De beteekenis van het antwoord van Huig de Groot in zijn stuk: „Over het recht van buit”, „De jure praedae” is de volgende: hij gaat niet napluizen, of het nemen van dien buit al of niet verdedigbaar is in een oorlog, welke oorlog dan óók, maar hij stelt de kwestie heel scherp zóó: alle maatregelen zijn geoorloofd tegen den staat-schurk, den staat-misdadiger: als een staat zich reeds naar geldend recht gedraagt als een infaam misdadiger, dan heeft de tegenpartij het recht straf te voltrekken en buit te behalen, en dan mogen zelfs andere staten niet onverschillig toekijken, maar zullen moeten medewerken aan de strafvoltrekking.

Ondanks de bedenkingen, die men dadelijk in zich voelt opkomen, herhaal ik, dat het gewichtige in het geschrift van den piepjongen De Groot is zijn stelling: „dat een statenstrafrecht even natuurlijk en even onmisbaar is als een strafrecht voor burgers; dat ieder land mag meewerken tot de bestraffing, geen land haar mag beletten, buitenstaande landen verplicht zijn onderscheid te maken tusschen straffer en bestrafte, en den eerste mogen toestaan wat ze den laatste moeten weigeren.”

De zwakke plek in het betoog is natuurlijk, dat heel moeilijk uit te maken is, wannéér een staat werkelijk misdadiger, ordeverstoorder, oorlogverwekker is, wie dus de als rechter optredende macht moet wezen en volgens welke rechtsregelen moet worden

¹⁾ Prof. Mr. C. van Vollenhoven, De drie treden van het Volkenrecht, 's-Gravenhage, M. Nijhoff, 2e dr. 1923, blz. 9.

gehandeld. We zitten daarmee natuurlijk direct midden in de kwestie van de „schuld”vraag van den oorlog van 1914; men denke maar aan één punt, b.v. de schending van de Belgische neutraliteit door de Duitschers in 1914, waarover de Engelschen zoo'n geweldige verontwaardiging hebben geuit.

Maar de groote beteekenis van dit geschrift is, dat scherp wordt uitgesproken de gedachte, dat een als misdadiger optredende staat *kan en moet worden aangegrepen ten bate van de volkerengemeenschap.*

In 1625 publiceerde De Groot het wereldberoemde boek „De jure belli ac pacis”, Over het recht van oorlog-voeren en van vrede. Hij leefde toen aan het hof van den Franschen koning, te Parijs, waar Richelieu de Fransche politiek leidde en voorbereidde, een politiek, van sluwheid en list, en macht en geweld, van internationale misdadigheid vervuld. En in dat nieuwe, groote boek zegt hij het opnieuw heel scherp en precies: het recht om te oorloggen is het recht en de plicht om statenmisdaad en statenonrecht evenzeer te lijf te gaan als misdaad en onrecht van burgers. De wettige oorlog is de bestraffingsoorlog en in zulk een oorlog is alles, alles geoorloofd wat noodig is om den staat-misdadiger onder de knie te krijgen.

Voor een staat is het naleven van die plichten niet een kwestie van braafheid en hoogen Christenzin, maar een zaak van op geld en welvaart waardeerbaar eigenbelang. De volken van Europa moeten het leeren inzien, willen zij niet ten onder gaan aan eigen vloek. Die volken hebben het recht om oorlog te voeren, het recht om, door oorlog, verstoorders van de wereldverplichtingen te muilbanden, het recht om door oorlog den vrede der staten afdoende te beveiligen.

De Groot poneert hier dus voor het internationale recht de stelling, die de grondslag is van alle rechtsorde in de burgerlijke volksgemeenschap. Evenals de burger afstand heeft moeten doen van eigen macht en recht, de overheid heeft moeten erkennen als de boven allen geplaatste, door allen erkende, gehoorzaamde autoriteit, zoo zal de staatspersoon hetzelfde moeten doen ten opzichte van een centraal instituut, dat wij in de 20e eeuw „Volkenbond” zouden willen noemen. Deze Volkenbondsgedachte zoo scherp geformuleerd te hebben is de kolossale verdienste van den 17e-eeuwschen geleerde.

Het was zijn boodschap van 1604 en 1625, de Kerstboodschap van Hugo de Groot, door Van Vollenhoven genoemd: „de profeet van naastenliefde, gekomen — als zijn goddelijke meester — om vuur op de aarde te werpen; *niet om vrede te brengen, maar het zwaard.*”

Het boek van De Groot (1625) is veel gelezen, vertaald, herdrukt, heeft dus wel grooten invloed gehad¹⁾. Maar er is iets heel ellendigs mee gebeurd. Er zijn in de latere eeuwen bekwame, knappe schrijvers gekomen, die De Groot niet bestreden hebben, neen, bijgevallen zijn, en zijn boek omgewerkt hebben; en de groote waarheden en scherpe hoofdzaken zóó hebben verduisterd, weggeschoven, verdonkeremaand, dat er van de kern van De Groot's betoog niets overgebleven is. Wij zullen zien, hoe!

Als in de vergadering van een scholieren-vereeniging, van een debating club, of welke vereeniging dan ook, orde en recht zal heerschen, zullen de leden afstand hebben te doen van hun volstrekte vrijheid, ten bate van de gemeenschap. In de rechtsterminologie heet dat, dat een offeren van de volledige individueele vrijheid het tot stand komen van een maatschappelijk verdrag, „contrat social”, mogelijk maakt, ook van een heerschersverdrag; de heerscher is in het genoemde geval de Voorzitter. Als nu een der leden de orde gaat verstoren, prop-pen gaat gooien, stoelen gaat omsmijten, tegen de anderen gaat vechten, is volgens De Groot, neen volgens iedereen, zoo iemand een onwaardig lid, en wordt uitgestooten, desnoods gestraft. Zoo wordt in onze Nederlandsche samenleving de orde-verstorende misdadiger gestraft. Wanneer nu iemand zegt: ja, ik vind dat allemaal ook zoo, ik vind het prachtig, máár toch mogen jullie nooit raken aan mijn individueele recht, dan zal men vragen: „vent, ben je mal?”

En nu hebben de schrijvers en de geleerden na De Groot hem al maar geprezen en zijn hem al maar bijgevallen, maar ze hebben gezegd: blijf af van de souvereiniteit van de staten, raak nooit aan de onaantastbare hoogheid van de afzonderlijke staten. En de staatslieden, de verdedigers van die ongebreidelde, misdadige staatssovereiniteit, de zgn. „groote” mannen der geschiedenis, de eer- en heerschzuchtigen, de Napoleons, de

¹⁾ Men zie o.a. het boek *De Vredesbeweging en hare geschiedenis*, door H. Ch. G. J. van der Mandere, Sijthoff, Leiden, blz. 31.

Bismarcks, de Frederik de Groote's, Metternichs, Beaconsfields, enz. enz., hebben het prachtig gevonden, dat de domme volken zich zoo om den tuin lieten leiden door de geleerden, die De Groot beduimelden, verknoeiden. Ze lieten het de geleerden zeggen of zeiden het zelf: „il appartient à tout Etat libre et souverain de juger en sa conscience, de ce que ses Devoirs exigent de lui, de ce qu'il peut ou ne peut pas faire avec justice. Si les autres entreprennent de le juger, ils donnent atteinte à sa Liberté, ils le blessent dans ses droits les plus précieux,”¹⁾ aldus een der heeren-juristen. En op de Vredesconferentie van 1899 zei de afgevaardigde van Duitschland, de hoogleeraar Zorn, dat Duitschland een permanente internationale rechtsmacht als een aantasting van het goddelijk vorstengezag beschouwde, waarom de Duitse keizer zich aan zulk een macht nimmer zou onderwerpen.

Het is een eer voor ons land te kunnen vermelden, dat in de gewichtige vergadering van de eerste Vredesconferentie, waarin dit standpunt van de Duitse regeering werd bekend gemaakt, op 26 Juni 1899, de afgevaardigde van Nederland, Van Karnebeek (de vader van den nog levenden oud-minister Jhr. Mr. Dr. H. A. van Karnebeek) opstond om te verklaren, dat het gevoelen van zijn delegatie lijnrecht aan dat der Duitse delegatie tegengesteld was.

Heelemaal verloren gegaan was echter Hugo de Groot's grondgedachte *niet*. In de geschriften over het volkenrecht werkte de gedachte na, o.a. bij den wijsgeer Emanuel Kant, die op enkele plaatsen van zijn werken zelfs spreekt van een „Völkerbund”, een „Friedensbund”.

En behalve in de boeken der internationale schrijvers over het onderwerp (Ladd, Bentham, Summer) leefden de nieuwe opvattingen bij de staatslieden, d.w.z. bij enkele. Bekend is het optreden van William Gladstone, die het in het derde gedeelte van de 19e eeuw opneemt voor de Bulgaren, tegen de gruwelijke mishandeling der Bulgaren door de Turken, tegen de

¹⁾ „het is het recht van elken vrijen, soevereinen Staat om volgens eer en geweten te oordeelen over wat zijn plichten van hem eischen, over wat hij al of niet in rechte kan doen. Als anderen gingen oordeelen over hem, zouden zij zijn vrijheid aantasten, hem in zijn kostbaarste rechten beledigen.”

misdadigheid van den staat Turkije. Ongehoord, dat een minister van Engeland openlijk durft spreken van den „groot-moordenaar van het Oosten”, het geweten van zijn volk, van de wereld wakker roepend tegen den duivelschen geest van „overval, moord, landhonger, gewetenloos offeren van andermans vrede aan eigen machtspositie”, in dit geval van nationalistisch en godsdienstig fanatisme. Ik citeer weer uit het tintelend geestig geschreven, mooie boekje van Van Vollenhoven: „Na zijn eerste campagne één oogenblik van weifeling: maar dan stoomt hij Engeland door, van Zuid naar Noord en van Oost naar West, overal in stampvolle zalen alarm en protest preekend tegen deze misdaad van staat tegen staat, overal de gemoederen zettend in laaie. Als op een vroegen grauwen morgen, tijdens de tweede campagne, hij van zijn Londensche station doodmoe terugrijdt naar huis, en hij ziet al die nog gesloten vensters en gordijnen aan, dan leeft hij eensklaps op bij de gedachte, dat, door het toedoen van zijn vurig woord, de éérste gedachte der ontwakenden wezen zal: hoe staat het met den schurk Turkije en met de gemartelde Bulgaren?

Zesentachtig is Gladstone in 1895, wanneer Turkije zijn lusten koelen gaat op Armenië. „Was ik nog maar jong” moet hij gezegd hebben. Maar twee keer treedt hij nog op in zoo'n avondzaal (Chester 1895, Liverpool 1896) om den staats-misdadiger te brandmerken met het vuurijzer van zijn bezielde geloof. Het zijn de laatste grootsche avonden van zijn leven. In Mei 1898 sterft hij. Maar wat een opvoeding in internationaal denken gaat er niet van zulk een man en zulk een optreden uit.”

Drie maanden na zijn dood, in Augustus 1898, verzond Tsaar Nicolaas II van Rusland zijn oproep tot het houden van de eerste *Vredesconferentie*. Dat was, hoe men ook over den czaar, het czarisme en de Russische bedoelingen moge oordeelen, een oprecht gemeente, belangrijke daad. Prof. Van Vollenhoven moge de czaren-circulaire noemen een grijpen naar de tienvogels-in-de-lucht; de formuleering in de circulaire: „de conferentie moet tot een machtigen bundel samenbinden het pogen van alle staten, die er waarachtiglijk naar streven wereldvrede te doen zegepralen over vredebreuk en tweedracht” was toch als een profetie van een Volkenbond om de plichtenleer van Grotius te kunnen vervullen! In den circulaire-passus: „Zij (de conferentie) moet deze samenbinding hecht maken door een

eenparige erkenning van die grondregels van recht, zonder welke ook tusschen mogendheden en volken veiligheid niet bestaanbaar is" klonk weer het woord van Hugo Grotius, dat verloren was gegaan in het gepraat en geschrijf van intriganten en belanghebbenden.

Het is allemaal op niets uitgelopen, ondanks de reeds bovengenoemde pogingen van Van Karnebeek en anderen, ondanks een heroïeke poging van Frankrijk om op de conferentie nog te redden, wat te redden was. De conferentie kwam tot vaststelling van alle mogelijke arbitragebepalingen, maar van De Groot's hoofdgedachte was niets verwezenlijkt. Trekken wij maar weer de parallel: in de burgermaatschappij gaat men soms arbitreeren, rechtspreken tusschen burgers onderling, men noemt dit *civielrecht*: kwesties tusschen de burgers kunnen dus door den rechter worden opgelost, beslecht. Maar de samenleving wordt in stand gehouden door den ordezin, waarvan afwijking wordt gestraft door den *strafrechter*; men gaat niet arbitreeren tusschen den bedreigden burger en een inbreker, een roover, een moordenaar! Neen, tegen deze maakt men in een geordende maatschappij strafbepalingen en met alle macht wordt deze onder de knie gebracht en onder den duim gehouden¹⁾.

En hiermee (met internationaal strafrecht) heeft de eerste Vredesconferentie in 1898, evenmin als de tweede in 1907, evenmin als het Hof van Arbitrage in Den Haag, een begin gemaakt. De tijd was nog niet rijp.

De tijd werd echter wel rijp, door allerlei misère en verschrikkelijkheid heen, door oorlogsmisère, nieuwe oorlogsvoorbereiding heen, tot de crisis kwam in 1914. Terwijl de bewapeningen van de verschillende mogendheden in enorme mate toenamen (Duitschlands vlootmacht tusschen 1899 en 1907 met 73 %, die van Amerika met 84 %, van Japan met 97 %, van Brazilië met 125 %) volgde de eene gewelddaad op de andere: in 1895 de Jameson-raid in Zuid-Afrika; in 1898 Kiautsjau, Port Arthur, de Philippijnen; in 1899 Transvaal en de Vrijstaat; in 1905 Korea, Port Arthur; in 1911 Tripolis, enz. enz. enz.

¹⁾ De Groot spreekt in zijn boeken haast niet van arbitrage; die vindt hij niet belangrijk. Wel wil hij tusschen de staten een machtig, dwingend *strafrecht*! Bij herhaling verwijs ik, naast de grootere boeken (Struycken, Van der Mandere a. w., e.a.) naar het boeiende boekje van Van Vollenhoven.

Wel werken de rechtsbeginselen door: een Engelsche minderheid (o.a. Lloyd George) verzet zich tegen den Boerenoorlog der Engelsche regeering; andere protesten klinken; pogingen om tot betere toestanden en verhoudingen te komen blijven aan de orde.

In 1913 wordt Wilson President van de Vereenigde Staten; hij en zijn minister Bryan ontwerpen de *Bryan-tractaten* („even vóórdat het rotte plankier daverend ineensstort, beleeft de wereld nog een moedgevend oogenblik”, zoo schrijft Van Vollenhoven, blz. 50), „voor de practijk ligt het nut van dit vredesplan hierin, dat het tusschen elk tweetal staten op aarde een verzoeningscommissie wil ingesteld zien, die, tenzij reeds arbitrage een geschil beslecht, gehoord moet worden alvorens men wegens dat geschil te wapen vliegt, en tijdens welker onderzoek men niet te wapen vliegen mag. Voor de hervorming van het volkenrecht is de beteekenis grooter. Immers het ligt voor de verdragsstaten vast, dat ze onrecht, dat zij misdaad doen door de een den ander te overvallen; dat oorlogsverklaring misdadig is, zoolang een scheidsrechter of een verzoeningscommissie een statentwist in handen heeft, en dat elke statentwist noodzakelijkerwijze eerst een tijdlang in handen van zulk een scheidsrechter of verzoeningscommissie moet zijn”.

Toen kwam 1914—1918: de Wereldoorlog, de grootste wereldramp uit de geschiedenis; die tijd van geweld, moord, torpedeering, vliegtuigen, gifgassen, tanks, roffelvuur, trommelvuur, massaslachtingen, duikbootoorlog, van honger, ziekte

En die bracht, dóór zijn krankzinnige ellende, de crisis en de poging tot verlossing. *In de diepe ellende van den wereldoorlog is de Volkenbond geboren!* Veel zijn wij verplicht aan Wilson. Want aan hem danken wij voornamelijk, dat dit inderdaad geschiedde! Wat leiders van alle oorlogvoerenden (Asquith, Grey, Bethmann Hollweg, Czernin) herhaaldelijk uitspreken, wordt, door zijn mond herhaald, van de grootste beteekenis, omdat hij, buiten den oorlog staande en langen tijd blijvende, de critische toeschouwer is van den mutueelen Europeeschen zelfmoord.

Hij is President als de oorlog uitbreekt. Met diepe smart, maar het hoofd koel houdend, ziet hij naar den waanzin van de verdwaasde wereld! Men wil hem in den oorlog sleepen, voor de eene of andere partij; hij blijft, koel afwijzend, staan,

als van een verhoogd platform neerziend op wat in de wereld gebeurt.

Op 7 Mei 1915 wordt de Lusitania getorpedeerd. Hij blijft kalm; op 10 Mei gebruikt hij de reeds geciteerde woorden: „too proud to fight”.

In 1915, 1916 blijft hij afzijdig; wel onderhandelt hij met de beide strijdende partijen; wel waarschuwt hij Duitschland om voorzichtig te zijn, Amerika niet te braveeren, niet te *dwingen op den rechterstoel te gaan zitten*. Duitschland beloofde verscheidene malen verandering in de oorlogvoering ter zee; hield die belofte niet.

In 1916 voelt Wilson, dat hij zich niet zal kunnen onttrekken aan wat hij als den Amerikaanschen plicht gaat voelen; in Mei 1916 wijst hij op de noodzakelijkheid van „preparedness”. Amerika moet gereed zijn. In December 1916 vraagt hij aan de oorlogvoerenden om openbaarmaking hunner oorlogsdoeleinden: de rechter gaat optreden.

In Januari 1917 kondigt Duitschland den onbeperkten duikbootoorlog af; dan houdt Wilson in den Senaat een rede, waarin hij zegt: „Overeenkomsten alleen zijn niet voldoende om den vrede duurzaam te maken. Het is volstrekt noodig, dat er een macht worde geschapen als handhaafster van de duurzaamheid van overeenkomsten, een macht zooveel grooter dan de kracht van eenig nu oorlogvoerend volk of van eenig bondgenootschap dat tot dusver gevormd of ontworpen is, dat geen volk en geen mogelijk verbond van volken zou kunnen ondernemen haar te weerstaan. Indien de vrede, die aanstonds zal worden gesloten, duurzaam zal zijn, moet hij gewaarborgd zijn door de georganiseerde macht van de meerderheid van de menschheid

Ik stel voor, dat de volkeren voortaan verstrikkende bondgenootschappen zullen vermijden, die hen tot wedijver in macht zouden meesleepen, hen in een net van kuiperij en zelfzuchtige mededinging zouden vangen en hun eigen aangelegenheden in de war zouden brengen door invloeden van buiten af.”

In 1917 nog volgt de oorlogsverklaring. Bij verschillende gelegenheden ontvouwt Wilson, die „de” woordvoerder der Ententemogendheden wordt, zijn denkbeelden. In Januari 1918 publiceert hij de 14 punten, de grondslag van den vrede na den wereldoorlog; punt 14 luidt: „Er moet een algemeene bond der volkeren worden gevormd, die voormelde verplichtingen aan-

gaat, welke beoogen wederzijdsche waarborgen te geven voor de politieke onafhankelijkheid en de territoriale onaantastbaarheid van groote en kleine staten gelijkelijk.”

Bij de Vredesonderhandelingen te Versailles deed Wilson op 25 Januari 1919 het voorstel tot instelling van een Commissie voor den Volkenbond; op 14 Februari 1919 werd een Ontwerp voorgelegd aan de volledige Conferentie; en in het Verdrag van Versailles is ten slotte als eerste hoofdstuk het *Volkenbondstatuut* opgenomen.

Ondanks alles is dat een heel groot gebeuren in de wereld-geschiedenis. Wij weten wel, dat de eventueele ontwikkeling der Volkenbonds- en Vredesbeginselen nog met ontzaglijke moeilijkheden gepaard zal gaan, dat talloze desillusies de omhoog strevende menschheid nog te wachten staat (Wilson is in ellende gestorven, in zijn groote ideeën verloochend door een meerderheid van zijn eigen volk), dat naast hoopvol voorwaarts schrijden der menschheid op den weg naar den vrede (Duitschlands toetreden tot den Volkenbond, de verdragen van Locarno, wellicht Kellogg's oorlogsuitbanningsvoorstellen van 1928) telkens bittere ontgoocheling der menschen deel zal wezen. Maar . . . de Volkenbond is er, heeft zich nu al jaren staande gehouden, biedt allerlei practische voordeelen en gunstige omstandigheden (vroeger vergaderden de afgevaardigden der mogendheden hoogst zelden, nu eens in de drie maanden, ja, als men de talloze conferenties over speciale onderwerpen te Genève medetelt, welhaast halfmaandelijks), en blijft zoo een prachtige mogelijkheid om, na overwinning van alle moeilijkheden, de vredesverlangens der menschheid te vervullen. „Het volkenrecht van Grotius staat aan de deur en het klopt. Driehonderd jaar heeft men het laten kloppen. Nu wordt het ons te machtig. Het slot is nog niet om, maar de grendels zijn al weggeschoven”, aldus zegt Prof. Van Vollenhoven het weer op zijn eigen manier.

Onze gewezen Minister van Buitenlandsche Zaken, Voorzitter van de Tweede Volkenbondsvergadering in 1921, Van Karnebeek, haalde in een artikel in „De Volkenbond”¹⁾, het blad van de Vereeniging voor Volkenbond en Vrede, de woorden van

¹⁾ De Volkenbond, orgaan van de Vereeniging voor Volkenbond en Vrede, April 1926.

een buitenlandsch staatsman aan: „Les doutes, qui flottent encore autour de la Société des Nations ne m'inquiètent pas. Elle durera, parce qu'elle est. Elle est parce qu'elle devait être, parce que l'humanité est entrée dans une ère d'association, d'association à laquelle même les Etats ne pouvaient se soustraire”¹⁾. De tijd is rijp geworden, het volkenrecht klopt heel hard aan de deur; „de kracht van den Volkenbond (aldus Van Karnebeek) ligt in zijn *onvermijdelijkheid*, in den geest des tijds”.

Zoo zou misschien in lengte van dagen het „Vrede door Recht” niet slechts een schoon, verheven christelijk ideaal kunnen zijn, maar echte, zegenrijke werkelijkheid, waarin, na eeuwen en eeuwen van gruwelijke oorlogsellende, door de samenwerking en het overleg van honderden volhardende, edele mannen en vrouwen, de menschheid haar schoonen droom verwezenlijkt zou kunnen zien. En in die voortschrijding van het recht, in die uitbreiding van den zegenenden invloed van recht boven geweld (eerst gewestelijk, toen in iets grootere statengemeenschappen (Unie der Zeven Provinciën), daarna in nog grootere (Duitsche Rijk, Vereenigde Staten van Noord-Amerika) eens ook van Europa?, van Azië?); in die vestiging van civielrecht onder de volken, van Volkenbondsstrafrecht over de volken, zal de menschheid een enorm stuk levensgeluk, een groot stuk welvaart, veroveren. En wij Hollanders, die weten, dat als gewichtige mijlpalen op dien weg van het volkenrecht mogen aangemerkt worden: het optreden van Hugo de Groot in de 17e eeuw, het bijeenkomen van de Haagsche Vredesconferenties en het vestigen van het Hof van Arbitrage, en van het Hof van Internationale Justitie in Den Haag in de 20e eeuw, hebben, waar en hoe wij dit kunnen, mede te werken aan de versterking der vredesgedachte en de bevordering van den wereldvrede. Gedachtig aan het woord van onze Koningin-Moeder, dat ons volk groot moet zijn in al datgene, waarin een klein volk groot kan zijn.

¹⁾ Welke onzekerheden nog om den Volkenbond mogen zweven, zij verontrusten mij niet. Die Bond zal blijven bestaan, omdat hij er is. Hij is er, omdat hij er moet zijn, daar toch de menschheid een tijdperk van associatie is ingetreden, een associatie, waaraan zelfs de Staten zich niet konden onttrekken.

A. DE VLETTER.

DRUK VAN
N.V. A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERSMIJ
LEIDEN

DIPLOMA

HANDELS-VAKSCHOOL SOERABAIA

CIJFERLIJST

behoorende bij het eindexamen der H. V. S.,

HANDELS-VAKSCHOOL SOERABAIA

uitgereikt aan R. W. J. Hughan
 ten bewijze, dat ^{hij}/_{zij} het eindexamen in 1935 met gunstigen uitslag heeft afgelegd.

VAKKEN	Behaalde cijfers		Beteekenis der cijfers
	in cijfers	in letters	
Nederlandsch en Nederlandsche Handelscorrespondentie	10	zeven	10 = uitmuntend
Engelsch en Engelsche Handelscorrespondentie	9	zeven	9 = zeer goed
Algemeene Handelskennis	6	zes	8 = goed
Boekhouden	8	acht	7 = ruim voldoende
Handelsrekenen	7	zeven	6 = voldoende
Bedrijfsleer	6	zes	5 = bijna voldoende
Warenkennis	6	zes	4 = onvoldoende
Verkoopkunde (Handelspsychologie)	6	zes	3 = gering
Reclametechniek	6	zes	2 = slecht
Handelskunst	6	zes	1 = zeer slecht
Machineschrijven	6	zes	
Kennis van Kantoormachines	6	zes	

Soerabaia, 10 Juli 1935

De houd^{er}/_{ster} van het diploma:

De Eindexamencommissie:

R. W. J. Hughan

Voorzitter,
P. Schmitz

Secretaris,
Alrens

DIPLOMA

De Commissie, belast met het afnemen van het eindexamen, bedoeld in artikel 1 van het Reglement voor het Eindexamen van de

Handels-Vakschool Soerabaia

verklaart, dat R. W. J. Hughan
 geboren te Soerabaia
 den 8^{en} Augustus 1930.
 bedoeld examen in 1935 met gunstigen uitslag heeft afgelegd,
 ten bewijze waarvan ^{hem}/_{haar} dit diploma, met bijbehorende
 cijferlijst, wordt uitgereikt.

Soerabaia, 10 Juli 1935

Ns. de Commissie van Examen.

De Voorzitter,

P. Schmitz

De Secretaris,

Alrens

Handteekening van de(n)
 houd^{er}/_{ster} van het diploma:

R. W. J. Hughan

FEDERATIE VAN STENOGRAFIE-LEERAREN
EN -LEERARESSEN IN NEDERLANDSCH-INDIË

| SYSTEEM „SIR I. PITMAN” |

(Als rechtspersoon erkend bij G. B. ddo. 18 Mei 1923 No. 48)
(Lid van den „Bond van Vereenigingen voor Handelonderwijs in Ned.-Indië”)

DIPLOMA
MACHINESCHRIJVEN

Wij, ondergeteekenden, verklaren, dat _____
Robert William John Hughes
geboren te *Serabaya*, den *ten Augustus 1900*
het examen ter verkrijging van het diploma Machineschrijven,
gehouden te *Serabaya* op den *18en Mei 1928*
met gunstigen uitslag heeft afgelegd.

Weltevreden, *28 Mei 1928*

Het College van Examinatoren:

Namens het Bestuur der
Federatie „Sir I. Pitman”

J. O. deyn
G. C. Kestler

Ch. Hoek
Secretaresse.

DIPLOMA.

W. P. H.
De Commissie te *Saerabaia*, benoemd tot
het afnemen van het Examen, bedoeld bij artikel 3 van het
Koninklijk besluit van 27 Augustus 1913, No. 64, in Indisch Staats-
blad No. 658 (het z. g. klein-ambtenaarsexamen), verklaart, dat

R. J. J. Hugkan.

het bovengenoemd examen met *gunstigen* uitslag heeft afgelegd.

Saerabaia, den *14* December 19*24*

DE COMMISSIE,

R. J. J. Hugkan

[Signature]

K. van der Kous
Secr.

$$\frac{3 \times 8 + 2 \times 5 + 2 \times 5}{7} = b.$$

7

100

WORKS:
TOTTENHAM, LONDON, N. 17
BRANCHES FAR EAST
BATAVIA
SINGAPORE
HONGKONG
VERTEGENWOORDIGERS:
BANDOENG
SEMARANG

N. V. HANDEL MAATSCHAPPIJ

Gestetner

GESTETNER DUPLICATORS
AND SUPPLIES
SCHEEPMARKERSPARK 16
HOEK PALMENLAAN
SOERABAIA

TELEGRAMS:
GESTETNER - SOERABAIA
TELEPHONE: Z. 1322

BANKERS:
THE CHARTERED BANK OF I. A. & C. LTD.
SOERABAIA

Soerabaya, 30 Juni 1933.

Den welEdele Heer R.W.J. HUGHAN

Ardjoena-Boulevard N° 13.

Soerabaya.

WelEdele Heer,

't Spyt ons U te moeten berichten, dat wy U voorloopig niet meer als volontair in ons kantoor kunnen plaatsen.

Door plaatsing uit een andere branch naar het onze van een onzer employé's is ons personeel ruim compleet.

Wy willen U echter wel verklaren dat Uw diensttyd van ruim 10 maanden by ons geen slechten indruk heeft gemaakt en U dus het herplaatsen in ons kantoor by eerstkomende gelegenheid zeker mag verwachten.

Wy zullen U tydig aanschryven, doch hopen ook af en toe van U nog wat te hooren.

Inmiddels verbyven wy gaarne,

Hoogachtend
HANDEL MAATSCHAPPIJ

Gestetner.
[Handwritten signature]

Handelsrecht

Publiek- en privaatrecht

Reeds jaren wordt er onderscheid gemaakt tusschen publiek en privaatrecht. Tegengesteld aan het eerstgenoemde waarin de samenleving (gemeenschap) staat in organieke onderdeelen van de staat) zich bevindt ten opzichte van de personen (Individuen) of aan haar onderworpen ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~
XXX
ondergeschikte lichamen, omvat het laatstgenoemde de regeling van het kapitaal (vermogen) in de onderlinge rechtsverhoudingen der verschillende personen.

Materieel en formeel privaatrecht

Het privaatrecht is meestal verdeeld in materieel en formeel privaatrecht. Het materieel privaatrecht geeft de richting en ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ rechtsbetrekkingen van de personen en hun ~~XXXXXXXXXX~~ onderlinge verhoudingen, zoodat aan menselijke onderworpen zaken aan, terwijl het formeel privaatrecht voorschrijft hoe rechten uit te oefenen of te handhaven.

Vermogensrecht

Voor de meeste menschen is het voornaamste gedeelte van het materieel privaatrecht het vermogensrecht, dat, zooals uit de naam valt af te ~~lezen~~, leiden, de economische (financiële) verhoudingen der personen te zamen in de diverse manieren, waarop goedere en ander waardevolle artikelen ondergeschikt zijn aan de menschelijke heerschappij omvat.

Persoonenrecht

Voorts valt onder het materieel privaatrecht het personenrecht d.w.z. de regeling betreffende de persoon zelf en aangaande de verschillende omstandigheden die invloed hebben op zijn bevoegdheid z.a. minderjarigheid huwelijk enz. Men noemt vaak het geheele privaatrecht burgerlijk recht of civielrecht. In den regel echter bezigt men de uitdrukking ~~burgerlijk~~ burgerlijk recht in de gewoene omgangstaal en verdeelt men het materieel privaatrecht in twee gedeelten t.w.

Burgerlijk en Handelsrecht

Het laatste schrijft voor de regels voor de rechtsverhoudingen voortvloeiende uit de handel.

Meestal staat het handelsrecht tegenover het burgerlijk recht niet als uitzondering tot regel doch als een speciaal gedeelte van het privaatrecht ten opzichte van het algemeene deel. Derhalve zal het B.W. ook geraadpleegd worden voor de onderwerpen geregeld in het W.v.K. mits een uitdrukkelijke wetsbepaling op den aard van het bijzondere geval daarmede in strijd zijn (Art. 1. 1ste lid W.v.K. zegt letterlijk "Derhalve zal het B.W. ook gelden voor de in het W.v.K. geregelde onderwerpen, tenzij een uitdrukkelijke wetsbepaling of de aard van het speciale geval zich daartegen verzet") Het Handelsrecht als afzonderlijk deel der rechtsstof dateert eerst van lateren tijd. Het handelsrecht is o.a. onderverdeeld in het transportrecht (hieronder valt het grootste gedeelte van het recht) voorts het verzekeringsrecht en de faillissement bepalingen. Tot basis van het Nederlandsch Burgerlijk recht dient het Burgerlijk Wetboek en voor het handelsrecht het Wetboek van Koophandel. Deze codificatie (van codex is wetboek) is een verzameling van recht in wetboeken welke geschiedde met het doel omde geheele rechtsstof in het desbetreffende wetboek samen te stellen hetgeen uit den aard der zaak onmogelijk is.

Maatschappij

De menschen leven met elkaar in een geordende samenleving, in een maatschappij en dit brengt voor ieder den plicht mede, door zijn gedrag mee te werken tot handhaving van goede ord. Hoe kan een mensch een betrouwbare gids vinden voor zijn gedrag? Hij zou zich kunnen wenden tot de godsdiens en de moraal. die o.a. voorschrijven; gij zult niet begeeren uws naasten goed, gij zult niet doodslaan, gij zult ~~niet~~ geen kwaad spreken van anderen. De straf bij overtreding van die verboden zou kunnen bestaan in het onbehaaglijk gevoel, dat ieder bekruipt, die weet iets verkeerd te hebben gedaan. Het staat echter te vreezen, dat een dusdanige straf velen van een herhaling van ongeoorloofde handelingen niet zou terughouden, terwijl er groote onzekerheid zou bestaan over die verboden of geboden. Ook wordt de orde in de maatschappij niet altijd rechtstreeks aangetast door handelingen, welke den toets der moraal of van den godsdienst niet kunnen doorstaan, b.v. verkleining van de verdiensten van anderen, ~~onbillijkheid~~ onbillijke critiek, enz.

Rechtsvoorschriften

Het is dus noodig de voorschriften duidelijk aan te wijzen, waarnaar ieder zich behoort te gedragen en waartoe hij desnoods gedwongen kan worden op straffe van anders zijn persoon (vrijheidsberoving) of zijn vermogen (boete, schade-vergoeding) aan een nadeel bloot te stellen.

Recht

Dat geheel van regels waarnaar de mensche hun uiterlijk gedrag hebben te richten noemt men recht. Hun uiterlijk gedrag, want' zoolang gekoesterde gedachten zich nog niet door een daad naar buiten openbaren leveren zij voor de maatschappij Nog geen direct gevaar op.

Moraal- Godsdiens

De beoordeeling van de innerlijk gezindheid op zich zelf laten wij aan den godsdienst en moraal over.

Deze innerlijk gezindheid komt pas in aanmerking als een handeling daarvan het gevolg is. Zoo zijn sommige feiten alleen strafbaar, als zij ~~xxx~~ met opzet gepleegd zijn. l. met den wil om het feit te plegen.

Iemand die het goed toebehoorende aan een ander wegneemt, begaat nog geen diefstal. Hij steelt, als hij het wegneemt met het oogmerk, om het zich wederrechtelijk (d.w.z. zonder dat hij daartoe het recht heeft) toe te eigenen.

Positief en gewenscht recht

Men kan onderscheiden positief (stellig) recht en gewenscht recht. Het eerste is het recht, dat geldt waaraan dus iedereen onderworpen is, het laatste geldt niet, maar men zou het gaarne als positief recht ~~xxxxxxx~~ vastgesteld zien. De maatschappij toch verandert voortdurend en krijgt zoodoende behoefte aan nieuwe rechtregels, terwijl het geldende recht gemakkelijk veroudert d.w.z. niet meer in overeenstemming blijft met het zich ontwikkelend rechtsgevoel, wat ~~xxxxxx~~ tegenwoordig in ons land het geval is.

Iedere tijd heeftx zoo z ijn eigen recht.

Gewoonterecht en wettenrecht

Wanneer zullen wij de rechtregels die een regeling van de samenleving geven leeren kennen? Hiervoor zijn twee bronnen aan te wijzen den gewoonten en de wetten.

De gewoonten ontstaan als het ware onbewust.

Voor al in vroeger tijden, toen handel en verkeer nog niet op die hoogte stonden, die zij thans hebben ~~xxxxxxx~~ bereikt en toen dikwijls de handelsbetrekkingen zich slechts over de menschen van één stad met de onmiddelijke omgeving uitstreckte of zich beperkten tot de kuststreken van eenzelfde zee, konden allicht handelsgebruiken ontstaan, die, aanvankelijk misschien door enkelen in acht genomen, telekens weer en steeds in ruimen kring hun invloed lieten gelden.

Rechtsgewoonten

Zoodra een hadeling is strijd met die gebruiken, gevoeld werd als een kreuking van het rechtsgevoel, was dat gebruik geworden een rechtsgewoonte waarnaar men gehouden was zijn gedrag in te richten. Overtreding van deze als rechtregel beschouwde gewoonte, bracht nadeel mee voor den persoon of het goed van den overtreder.

Wettenrecht

Het wettenrecht, dat naast het gewoonterecht ontstond of dit verving, werd bewust vastgesteld in wetten. De voorschriften, daarin neergelgd zijn uitevaardigd door een bevoegd gezag en tevens onvoorwaardelijk bindend voor al diegenen waarvoor zij gelden.

Wetgevende macht

Het bevoegde gezag is niet in alle tijden en in alle landen hetzelfde. In ons land oefenen thans de Koningin en de Staten-Generaal gezamenlijk de wetgevende macht uit. De Staten-Generaal bestaan uit een Tweede (100 leden) en een Eerste Kamer (50 leden) De leden der Tweede Kamer worden op den grondslag van evenredige vertegenwoordiging gekozen door kiezers, voor wie in de grondwet de vereischten staan opgegeven welke nog nader in de kieswet zijn uitgewerkt. Deze kiezen ook in de sStaten-Generaal van hun provincie als zij ingezetenen daarvan zijn, d.w.z. als zij reeds twaalf maanden achtereen daarin hun ~~xxxxxx~~

Aanbevelings- en Credietbrieven

Wanneer iemand een zaak wenscht op te richten; of zich hier of in het buitenland, relaties te verwerven, dan zullen hem aanbevelingen van andere personen meestal goed te stude komen. Immers, daardoor wordt hij grootendeels bij diegenen geïntroduceerd, waarmede een handelrelatie voor hem wenschelijk zou zijn, en menig koopman heeft dan ook de uitbreiding zijner zaken voor een deel aan aanbevelingen van anderen te danken.

Een ander geval doet zich voor. Een jongmensch wenscht zich b.v. te Buenos-Aires te vestigen, om aldaar hetzij relaties aan te knopen, of op het een of ander kantoor een betrekking te aanvaarden. Nu behoeft het zeker geen betoog dat voor dit jongmensch een aanbevelingsschrijven van groot belang is, en dit onschatbare diensten zal kunnen bewijzen.

Stel U b.v. het geval, dat gij het plan hebt opgevat U in het buitenland te vestigen en bevriend zijt met een firma welke haar relaties aldaar bezit. ~~XXXXXXXXXX~~ Nu zult gij U zeker voor Uw vertrek tot deze firma wenden, haar een aanbevelingsschrijven vragen aan een der firmas terplaatse waar gij U denkt te vestigen en daarmede na aankomst Uw voordeel te doen daar toch de firma aan wien dit ~~XXXXXXXXXX~~ schrijven gericht is zeker bereid zal wezen U in het bereiken van Uw doel zooveel mogelijk behulpzaam te zijn.

Ook creidietbrieven zijn voor menigeen van groot belang.

Stel het geval, dat koopman A. te Amsterdam voornemens is een groote reis door verschillende landen te ondernemen. Veel geld meenemen is lastig en gevaarlijk. Wat doet hij nu?

Hij vraagt aan zijn bankier, met wien hij in relatie is, een credietbrief b.v. voor een bedrag van £ 1000 geldig gedurende 1 jaar. Behalve den ~~se~~ credietbrief verstrekt den bankier ook een boekje (carnet of indicatuur) genaamd, waarin alphabetisch, naar plaatsnaam gerangschikt honderden adressen van bankiers vermeld staan over de heele wereld verspreid, alvorens hij de reis aanvangt.

De eerste plaats waar A verteeft is Londen. Hier heeft hij £ 5 noodig. Hij vindt nu in zijn carnet vermeld dat hij deze som kan krijgen bij de Union of London Smiths Bank. Krachtens zijn credietbrief zal deze bank hem de verlangde som uit betalen op de volgende voorwaarden.

1. door het ondertekenen van een kwitantie in duplo
2. de handteekening moet geheel overeenkomen met de handteekening in het carnet.
3. de Union of London & Smiths Bank zal de uitbetaling op de rugzijde van den credietbrief aanteekenen.

A vervolgt zijn reis en neemt vervolgens geld op in Birmingham Liverpool, New York etc. kortom in alle belangrijke plaatsen der wereld kan hij zich geld verschaffen op vertoon van zijn ~~se~~ credietbrief. Het totaal zijner opnamen mag £ 1000 of wel de tegenwaarde daarvan in francs of reichsmarken lires kronen peseta's of dollars berekend) niet overschrijden.

De Union of London & Smiths Bank en de andere bankiers die aan S uitbetalen zullen de opgenomen bedragen nader verrekenen met den bankier te Amsterdam. (met toezending van een kwitantie welke door A ondeteekend is) en deze op zijn beurt zal de rekening van onze koopman voor elke opnamen debiteeren plus ~~alle~~ alle onkosten benevens $\frac{1}{2}$ - 1% commissie over de opnamen.

Dit heet een circulaire credietbrief.

Bezoekt onze koopman alleen Londen dan is een credietbrief uitsluitend voor Londen bestemd voldoende In dit geval is de credietbrief speciaal gericht aan de Union of London & Smiths Bank

woonplaats hebben gehad. De Provinciale Staten van de verschillende provincien kiezen op hun beurt de leden van de Eerste Kamer

Wanneer iemand een zaak wenst op te richten; of zijn hier of in het buitenland, relatie te verwerven, dan zullen hem aanbevelingen van andere personen essentieel zijn. Het is raadzaam, dat de relatie van een dergeliken persoon bij degenen (relatiedragers), waarmee een handelaar relatie voor een wettelijke zaak heeft, en welke koopman heeft dan ook de afleiding zijn. Zeker voor een deel aan aanbevelingen van anderen te danken.

Een ander geval komt ook voor. Een handelaar wenst zich o.v.v. te plaatsen om aldaar relatie te verwerven, of op een ander punt een betrekking te aanvaarden. Nu behoort het zeker te zijn dat voor die handelaar een aanbeveling van groot belang is, en dit omzetteren dienszelven zal kunnen bewijzen.

Stel U o.v.v. het geval, dat hij niet heeft gegeven U in het buitenland te vestigen en verbleef zijt met een firma welke haar relatie aldaar heeft. Deze firma wenst, naar een aanbeveling van een ander, een handelaar te vestigen waar hij U heeft te vestigen en daarmee te aanvaarden. Uw voordeel is dan dat de firma die U wenst dit kan doen, want de firma die U wenst zal wezen U in het bereik van Uw doel zo veel mogelijk behulpzaam te zijn.

Om overzetteren zijn voor wijzen van groot belang. Stel het geval, dat koopman A. te Amsterdam woonachtig is een grote reis door verschillende landen te ondernemen. Veel geld meenemen is lastig en onwettelijk. Wat doet hij nu?

Hij vraagt aan zijn bankier, met wie hij in relatie is, een creditbrief voor een bedrag van 1000 guld. Gedurende 1 jaar. Behalve den creditbrief verzoekt den bankier ook een boekje (carte of address) te aanvaarden, waarin alphabetisch, naar plaatsen geordend, zijn adressen van bankiers vermeld staan over de heele wereld verspreid, alvorens hij de reis aanvaardt.

De eerste plaats waar A. verbleeft is Londen. Hier heeft hij 3 noodig. Hij vindt nu in zijn carnet vermeld dat hij deze ook kan krijgen bij de Union of London & Smiths Bank. Richtende zijn creditbrief zal deze bank hem de volgende som uit betalen op de volgende voorwaarden:

1. door het onderzeken van een kwitantie in duplo
2. de handtekening moet geheel overeenkomen met de handtekening in het carnet.
3. de Union of London & Smiths Bank zal de afrekening op de dag van den creditbrief aanmaken.

A. verbleeft zijn reis en neemt vervolgens geld op in Birmingham, Liverpool, New York etc. Kortom in alle belangrijke plaatsen der wereld kan hij zich geld verschaffen op vertoon van zijn creditbrief. Het totaal zijnde ongeveer 1000 of wel de tegenwoordige waarde in frank of reisbanknoten. Deze kronen (een of twee) berekend) niet overaanlijden.

De Union of London & Smiths Bank en de andere bankiers die aan A. creditbrieven zullen de openbare bedragen naar verrekken met den bankier te Amsterdam. (Het lozening van een kwitantie welke door A. ondteekend is) en deze op zijn oent zal de rekening van onze koopman voor elke openbare bankieren plus alle afrekeningen overens 1/2 - is commissie over de openbare. Dit heeft een alphabetische creditbrief.

Bezoekt onze koopman al een Londen dan is een creditbrief niet alleen voor Londen bestemd. Volgens de Union of London & Smiths Bank richt aan de Union of London & Smiths Bank

Jacobson & Berg 23

10 a 50/2 N. Varkensgebakt	a fo. 100	
10 " a 100/4 " idem	a " 0,40 " "	400 -
10 " a 50/2 " Saucijsjes gebz.	a " 0,75 " "	375 -
10 " a 100/4 " idem	a " 0,45 " "	450 -
10 " a 24 fl. Gemengd Huis	a " 0,50 " fl.	120 -

[Signature] 1670 -
 1670 - 15

De bankieren van Amsterdam en de bankieren van Londen en de bankieren van de overige plaatsen van Europa en de bankieren van de overige plaatsen van de wereld.

wenschen

Verder ~~MAAKKEN~~ wij nog even aan te stippelen welk een grooten rol het crediet in den handel speelt. Crediet is den grondslag voor den handel. Hoe groot het kapitaal van den koopman dikwijls moge zijn, crediet is een factor dien hij niet kan ontberen.

Menige zaak heeft zijn succes dan ook aan het hem verveende crediet te danken. Het spreekt vanzelf dat de grootte van het crediet, hetwelk men een koopman verleent in de eerste plaats afhangt van de meerdere of mindere gunstige informaties welke men omtrent de betreffende personen ontvangt.

----- 000-----

Soerabaia, 26 Juli 1937.

EXTRA STRONG
BOMB